

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI**

Kotnikova ulica 28, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 00

F: 01 369 78 32

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

**AKCIJSKI PROGRAM ZA INVALIDE
2014–2021**

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

Ministrstva:

- MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- MF – Ministrstvo za finance
- MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
- MK – Ministrstvo za kulturo
- MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve
- MZIP – Ministrstvo za infrastrukturo in prostor
- MZ – Ministrstvo za zdravje
- MZZ – Ministrstvo za zunanje zadeve

Vladna služba:

- SURS – Statistični urad Republike Slovenije

Strokovne institucije:

- IRSSV – Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
- JPSKLAD – Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad RS
- SOUS – Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami
- URI – Soča – Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – Soča
- ZIZRS – Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji
- ZPIZ – Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
- ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
- ZZZS – Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

Invalidske in druge organizacije:

- NSIOS – Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije
- FIHO – Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji
- ZDUS – Zveza društev upokojencev Slovenije
- YHD – YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa
- Zveza SONČEK – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije »Sonček«

Druge kratice in krajšave:

- API – Akcijski program za invalide

Izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralna oblika za ženski in moški spol.

1. UVOD

Več kot 15 % vseh prebivalcev Evropske unije je invalidov, v Sloveniji pa se okvirna ocena deleža invalidov giblje okoli 12–13 % celotnega prebivalstva, kar se torej ne razlikuje bistveno od ocene v EU. Od tega ima 8 % invalidov odločbo o invalidnosti glede na različne zakone, preostalih 5 % (po ocenah invalidskih organizacij oziroma članstva v njih) pa je oseb z večjo telesno okvaro. Invalidi so tako pomembna skupina, ki lahko enakovredno prispeva kaj k razvoju družbe, pa vendar njihove zmogljivosti še niso v celoti razvite zaradi prenekaterih ovir in zmanjšane dostopnosti, na katero naletijo invalidi v življenju.

Slovenija je že leta 1991 sprejela Konceptijo razvojne strategije invalidskega varstva, ki je zlasti pomembna s petih vidikov:

- v njej je prvič navedena sodobna opredelitev invalidnosti, ki temelji na filozofiji človekovih pravic in ne le na medicinskem modelu;
- celostno je oblikovala način reševanja vprašanj, povezanih z invalidnostjo. Tako so v tem dokumentu predstavljene usmeritve po področjih: zdravstvenega varstva, vzgoje, usposabljanja in izobraževanja, zaposlovanja, rehabilitacije, denarnih prejemkov in olajšav, pravnega varstva, delovanja državne uprave, statusa, financiranja in delovanja invalidskih organizacij ipd.;
- v dokumentu je izrecno poudarjeno, da imajo invalidi pravico do neodvisnega življenja;
- strategija opredeljuje status in financiranje invalidskih organizacij;
- pri nastajanju dokumenta so sodelovali invalidi, predstavniki države in strokovnjaki.

Socialno-pravna država Republika Slovenija je s sodobno politiko invalidskega varstva primerljiva z drugimi razvitimi evropskim državami. Je tudi država, ki uresničuje načela družbene pravičnosti in enakih možnosti za vse, kar je dokazala že 30. novembra 2006 s sprejetjem prvega Akcijskega programa za invalide 2007–2013 in nato še, ko je Državni zbor Republike Slovenije 2. aprila 2008 sprejel Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirni protokoli h Konvenciji o pravicah invalidov. S tem je postala Republika Slovenija ena prvih držav, ki je ratificirala konvencijo in izbirni protokol, in to brez zadržkov. Tako sta oba postala del našega notranjega prava in se lahko neposredno uporabljata. Poleg konvencije smo pri pripravi programa upoštevali temeljna dokumenta OZN – Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov in Svetovni akcijski program za invalide, Akcijski program Evropske unije (COM 2003 650 in COM 2005 604) ter Akcijski načrt Sveta Evrope za promocijo pravic in polno udeležbo invalidov v družbi: za kakovostnejše življenje invalidov v Evropi 2006–2015 (Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope, Rec (2006) 5). Slovenski akcijski program za invalide 2007–2013 upošteva razvojne usmeritve Slovenije, načrtane v Strategiji razvoja Slovenije (2005) in Okviru gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji (2005).

Republika Slovenija pa je že pred tem v 14. členu ustave določila, da so človekove pravice in temeljne svoboščine zagotovljene vsakomur ne glede na osebne okoliščine. Z dopolnitvijo 14. člena, ki je začela veljati 15. junija 2004, je kot osebna okoliščina navedena tudi invalidnost. Ustava Republike Slovenije s tem izrecno poudarja pravico do enakosti invalidov pred zakonom oziroma da nihče ne sme biti zapostavljen zaradi invalidnosti. Torej že iz ustave izhaja, da imajo invalidi enake pravice in obveznosti kakor drugi državljani. Vendar pa je pri tem treba upoštevati njihove posebne potrebe ter jim zagotoviti enakopravno obravnavanje in uresničevanje vseh človekovih pravic. Zato se mora država zavezati, da bo sprejemala učinkovite in ustrezne ukrepe, s katerimi bo invalidom omogočila doseganje in ohranjanje največje mogoče

samostojnosti, telesne, duševne, socialne in poklicne zmožnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja.

Pravice invalidov v Republiki Sloveniji niso zagotovljene v enem, krovnem zakonu, temveč v področni zakonodaji, tako da različni zakoni urejajo različne pravice invalidov na različnih področjih:

- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja,
- Zakon o izenačevanju možnosti invalidov,
- Zakon o delovnih razmerjih,
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb,
- Zakon o graditvi objektov,
- Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika,
- Zakon o invalidskih organizacijah idr.

Za večje vključevanje invalidov v družbo in boljše urejanje invalidske problematike mora biti nujno okrepljeno tesnejše sodelovanje med posameznimi resornimi ministrstvi, vladnimi ustanovami, invalidskimi in drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo z invalidsko problematiko.

Načela in obveznosti Akcijskega programa za invalide 2014–2021:

Invalidi niso enovita skupina, temveč so opredeljeni z različnimi funkcionalnimi omejitvami, kakršne so: osebe z motnjo v duševnem razvoju, vidno, slušno in gibalno ovirani ter drugi, ki se znajdejo pred različnimi vsakdanjimi ovirami na vseh področjih človekovega življenja. Zaradi hitrega povečevanja števila starejšega in starega prebivalstva se povečujejo potrebe po dolgotrajni oskrbi. V te namene je treba invalidom zagotoviti:

- izenačevanje možnosti in nediskriminatornost,
- sodelovanje pri soodločanju in učinkovito sodelovanje v družbi,
- dostopnost na vseh področjih življenja,
- uporabo informacijske tehnologije, ki presega uporabo računalniške pismenosti, za lajšanje njihovega življenja,
- polno in učinkovito sodelovanje v družbi,
- informiranje in javno izobraževanje,
- spoštovanje različnosti in sprejemanje invalidnosti ter
- izvajanje storitev in programov, namenjenih invalidom.

Naloge politike invalidskega varstva za obdobje 2014–2021:

- sistematičnost pri oblikovanju ukrepov za odstranjevanje ovir za polnopravno udeležbo (enakost možnosti) invalidov na ravni lokalne skupnosti in družbe;
- preventiva in ukrepi proti diskriminaciji invalidov, ki zagotavljajo dostop do temeljnih pravic;
- nadaljnje usklajevanje prihodnje slovenske zakonodaje z zakonodajo Evropske unije in ukrepi, zapisanimi v tem programu (npr. sprejetje Zakona o dolgotrajni oskrbi);
- zagotavljanje partnerstva z invalidi pri načrtovanju, izbiri, izvajanju, nadziranju in ovrednotenju projektov, ki se bodo financirali iz strukturnih skladov Evropske unije;

- poskrbeti za potrebe neplačanih oskrbovalcev invalidov (zdravstveno in invalidsko zavarovanje, zagotavljanje letnega počitka (dopusta), strokovno izpopolnjevanje, pokrivanje materialnih stroškov v zvezi z opravljanjem obvez oskrbovanja, pomoč ostarelim oskrbovalcem, ko se končajo njihove obveze, itd.).

Dokument v nadaljevanju sestavljajo:

- pregled pravnih aktov in strateških dokumentov o invalidskem varstvu, ki so bili sprejeti med izvajanjem prvega akcijskega programa za invalide, torej od leta 2007 do leta 2013;
- trinajst ciljev akcijskega programa, ki so najprej opisani širše, potem pa bolj specifično zastopani z ukrepi;
- potek in navodila za spremljanje izvajanja Akcijskega programa za invalide 2014–2021 ter
- priporočila, ki podpirajo cilje, zapisane v akcijskem programu, vendar ne spadajo k specifičnim ciljem.

2. PRAVNI AKTI IN STRATEŠKI DOKUMENTI ZA PODROČJE INVALIDSKEGA VARSTVA, sprejeti v letih od 2007 do 2013

V tem poglavju predstavljamo zakone, pravilnike, uredbe, ukrepe, sklepe, smernice, resolucije, strategije in akcijske načrte ter njihove spremembe, ki so bile sprejete v letih od 2007 do 2013, torej med izvajanjem prvega Akcijskega programa za invalide 2007–2013.

Zakoni:

- **Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov**, ki je mednarodni akt in obravnava večino ciljev API.
- **Zakon o izenačevanju možnosti invalidov** ureja enake možnosti in nediskriminacijo invalidov ter je eden najpomembnejših dokumentov s tega področja v Sloveniji. Obravnava večino ciljev API.
- **Zakon o duševnem zdravju** ureja sistem zdravstvene in socialnovarstvene skrbi za duševno zdravje, nosilce oziroma nosilke te dejavnosti ter pravice osebe med zdravljenjem v oddelku pod posebnim nadzorom psihiatrične bolnišnice, obravnavo v varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda in nadzorovano, pri tem pa tudi postopke sprejema osebe v obravnavo v skupnosti.
- **Zakon o socialno varstvenih prejemkih.**
- **Zakon o spremembah in dopolnitvi Zakona o socialno varstvenih prejemkih**, na podlagi katerega so ponovno začele veljati določbe Zakona o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki urejajo pravico do nadomestila za invalidnost ter dodatka za tujo nego in pomoč.
- **Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.**
- **Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev.**
- **Zakon o pacientovih pravicah** določa pravice, ki jih ima pacient kot uporabnik zdravstvenih storitev pri vseh izvajalcih teh storitev. Določa postopke za uveljavljanje teh pravic ob kršitvah in s temi pravicami povezane dolžnosti. Namen zakona je omogočiti enakopravno, primerno, kakovostno in varno zdravstveno oskrbo. V letu 2008 so bili sprejeti tudi podzakonski akti.
- **Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju** uvaja vrsto novosti. Za invalide je posebno pomembna določba, s katero se dosedanjim skupinam bolezni/stanj, ki se jim zdravljenje in rehabilitacija v celoti krije iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, dodajajo slepe in

- slabovidne osebe, osebe s popolno ali zelo težko okvaro sluha, osebe s cistično fibrozo in avtizmom ter osebe po nezgodni poškodbi in okvari možganov. Dodana je pravica zavarovanim osebam z vrojenimi motnjami presnove do živil za posebne zdravstvene namene s prilagojeno sestavo hranil. Nova je določba, da bo socialno ogroženim osebam državni proračun kril plačilo do polne vrednosti zdravstvenih storitev in jih s tem oprostil plačevanja premij za dopolnilno zdravstveno zavarovanje.
- **Zakon o medicinskih pripomočkih**, s katerim je zagotovljen dostop do medicinskih pripomočkov, ki ustrezajo standardom kakovosti na evropskem trgu, in onemogočen dostop do izdelkov, ki ne izpolnjujejo zahtev v zvezi z varnostjo, zmogljivostjo in kakovostjo.
 - **Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov**, ki je opredelil nadzor nad porabo odstopljenih prispevkov z uvedbo obvezne revizije te porabe; razširil razloge za odvzem statusa invalidskega podjetja oziroma zaposlitvenega centra; natančneje uredil postopke pri uveljavljanju finančnih spodbud delodajalcev; določil obvezno izobraževanje za strokovne delavce, ki opravljajo storitve zaposlitvene rehabilitacije, za člane rehabilitacijskih komisij ter strokovne delavce v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih; prinaša pa tudi spremembe pri financiranju prilagoditev delovnega mesta in sredstev za delo ter pri podpornem zaposlovanju najtežjih invalidov; dviguje denarne prejemke med trajanjem zaposlitvene rehabilitacije z dosedanjih 30 na 40 % minimalne plače, zato da se spodbuja vključevanje brezposelnih invalidov v te storitve.
 - **Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.**
 - **Zakon za uravnoteženje javnih financ.**
 - **Zakon o nalogah in pooblastilih policije**, v katerem je navedeno, da morajo policisti še posebno obzirno ravnati z žrtvami in osebami, ki potrebujejo dodatno pozornost, pomoč in skrb, kot so otroci, mladoletniki, starejši, invalidne osebe, nosečnice in žrtve nasilja v družini. Izrecno je navedeno tudi, da policisti ne smejo uporabljati prisilnih sredstev proti otrokom, vidno bolnim, starim in onemoglim, vidno težkim invalidom in vidno nosečim ženskam, razen če jih je treba privedi ali pridržati in policisti ne morejo drugače obvladati njihovega upiranja ali napada ali če ogrožajo svoje življenje, življenje drugih ljudi, premoženje ali če je njihovo življenje ali zdravje neposredno ogroženo iz drugih okoliščin.
 - **Zakon o spremembi Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije**, ki spreminja sestavo sveta FIHO in določa pogoje za članstvo v svetu. Določa tudi, da se sredstva iz presežka prihodkov nad odhodki lahko namenijo zgolj za povečanje premoženja fundacije ali financiranje programov in storitev invalidskih in humanitarnih organizacij v naslednjem koledarskem letu.
 - **Zakon o preprečevanju nasilja v družini** v tretjem odstavku 4. člena z naslovom Posebno varstvo in skrb določa, da so posebne skrbi pri dajanju pomoči žrtvam deležne starejše osebe in invalidi ter osebe, ki zaradi različnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase.
 - **Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah** določa, da Republika Slovenija spodbuja ponudnike avdiovizualnih medijskih storitev k postopni zagotovitvi dostopa do njihovih storitev osebam z okvaro vida ali sluha.
 - **Zakon o voznikih** med drugim ureja vprašanje zdravniških pregledov o telesni ali duševni (ne)zmožnosti za vožnjo zaradi bolezni ali invalidnosti.
 - **Zakon o varstvu kulturne dediščine** določa, da je nepremična kulturna dediščina dostopna vsakomur, še posebno mladim, starejšim in invalidom.
 - **Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo** se posredno nanaša tudi na umetnike invalide, saj na novo ureja dohodkovni

cenzus za samozaposlene v kulturi. Obenem se nanaša na sofinanciranje opravljanja posebnih nalog osrednjih območnih splošnih knjižnic, kamor spadajo tudi tiste storitve in dejavnosti slovenskih splošnih knjižnic, ki so namenjene pripadnikom različnih skupin invalidov. Te se lahko po novem sofinancirajo tudi iz intervencijskih sredstev MIZKŠ.

Pravilniki:

- **Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo**, ki staršem otrok s posebnimi potrebami omogoča uveljavljanje nekaterih pravic, in sicer predvsem delo s krajšim delovnim časom od polnega, dodatek za nego otroka in pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek.
- **Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini.**
- **Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode.**
- **Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini.**

Uredbe:

- **Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe javni linijski prevoz potnikov v notranjem cestnem prometu in o koncesiji te javne službe** določa, da se lahko prevažajo psi vodniki za slepe s slepo osebo. V notranjem prometu je dovoljen brezplačni prevoz psov spremljevalcev v vseh vlakih.
- **Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov od leta 2004 do leta 2009** je dodala podlago za financiranje dodatnih stroškov blaga in storitev, povezanih z opravljanjem študijske dejavnosti za študente s posebnimi potrebami (na primer za tolmače slovenskega znakovnega jezika).
- **Uredba o javnem financiranju visokošolskih zavodov in drugih zavodov** daje podlago za financiranje ustvarjanja pogojev za povečanje vključenosti študentov s posebnimi potrebami.

Ukrep:

- **Ukrep poenotenja sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti.** To je sistemski ukrep, ki med drugim zahteva povezovanje sistema državnih podpor s sistemom davčnih olajšav, to pa bi moral voditi resor, ki je pristojen za sistem invalidskega varstva.

Sklepi:

- **Sklep o omogočanju opravljanja pripravništva** najmanj 16 invalidov na srednji, višji, visoki ali univerzitetni stopnji strokovne izobrazbe tako, da vsako ministrstvo in skupaj vladne službe pri Generalnem sekretariatu Vlade RS zagotovijo vsak po najmanj eno pripravništvo in omogočijo opravljanje praktičnega usposabljanja letno najmanj 20 dijakom s posebnimi potrebami. Pri tem je Vlada RS tudi priporočila organom, da v postopkih javnega naročanja, ko narava naročila to omogoča, izvedejo postopek pridržanega javnega naročila po določbah 19. člena Zakona o javnem naročanju – pridržana javna naročila.
- **Sklep Vlade RS o možnosti za sklenitev delovnega razmerja za določen ali nedoločen čas z invalidi, ki so uspešno opravili pripravništvo.** Te zaposlitve se ne

štejejo v kvoto dovoljenega števila zaposlitev posameznega organa, določenega s skupnim kadrovskim načrtom. S tem je Vlada RS želela spodbuditi zaposlitev invalidov ne le med pripravništvom, ampak tudi po njem.

- **Sklep o spremembah in dopolnitvah šifranta, medicinskih kriterijev in cenovnih standardov medicinskih pripomočkov, ki se predpisujejo na naročilnico v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja.** Zadnje spremembe in dopolnitve šifranta, medicinskih kriterijev in cenovnih standardov so začele veljati 1. 7. 2013.

Smernice:

- **Smernice o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev in opremo študentskih domov in drugih prostorov za bivanje študentov,** v katerih je usmeritev, da je v objektu oziroma naselju treba zagotoviti 2 % študentskih ležišč, prirejenih za funkcionalno ovirane ljudi in za študentske družine.

Resolucije:

- **Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020** je ključni strateški dokument socialnega varstva, katerega splošni horizontalni cilj je izboljšanje kakovosti življenja posameznikov in družin ter povečanje družbene povezanosti (kohezije) in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva. V mreži javne službe na socialnovarstvenem področju so opredeljene tudi storitve in programi, ki se nanašajo na različne skupine invalidov, pri čemer resolucija stremi k izboljšanju razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanju boljše dostopnosti in dosegljivosti storitev in programov. Na splošno spodbuja zlasti skupnostno oskrbo invalidov in drugih oseb, ki v vsakdanjem življenju potrebujejo pomoč druge osebe, zmanjšuje pa zmogljivosti v institucionalnih oblikah oskrbe. Predvideva tudi sistemsko ureditev enovite dolgotrajne oskrbe s povezanimi zdravstvenimi in socialnimi storitvami za osebe, ki tovrstno oskrbo potrebujejo.
- Ključni cilj **Resolucije o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2008–2013** je: zadovoljni uporabniki in izvajalci zdravstvenih storitev. V njej je navedeno, da je zdravstveno varstvo invalidov v Republiki Sloveniji urejeno razmeroma dobro, treba pa bo izboljšati socialno in zdravstveno rehabilitacijo za pozneje oslepele ter povečati število polževih vsadkov za gluhe. Za gibalno ovirane invalide je treba povečati obnovitveno rehabilitacijo, predvsem pa zagotoviti ustrezno število medicinskih pripomočkov, pacientom s poškodbo možganov pa prevoze in osebno asistenco. Invalidi starostniki so potrebni dodatne državne skrbi pri zagotavljanju ustreznih zdravstvenih oskrb. V poglavju o fizikalni in rehabilitacijski medicini je dana podlaga za celovito multidisciplinarno rehabilitacijo slepih in slabovidnih ter za druge celovite multidisciplinarne rehabilitacijske obravnave.
- **Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko** med svoje programske postavke uvršča več ukrepov v zvezi z učenjem, uveljavljanjem in razvojem znakovnega jezika za gluhe.
- **Resolucija o Nacionalnem programu za kulturo 2008–2011** glede premične kulturne dediščine zagotavlja uresničevanje pomembnega cilja »Omogočanje večje dostopnosti muzejskega gradiva za dvig splošne prepoznavnosti pomembnih kulturnih vsebin in predmetov (spomenikov) kulturne dediščine v javnosti, povečati število manjšinskih in ranljivih skupin (invalidov, starejših med muzejskimi obiskovalci).« in ukrepa »izboljšati fizično dostopnost do muzejev in pripraviti projekte za predstavitev premične kulturne dediščine, namenjene gibalno in senzorno oviranim osebam«.
- **Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014.** Resolucija je dokument, ki zajema široko problematiko nasilja v družini. Posebno

pozornost namenja nasilju nad skupinami, ki so mu še zlasti izpostavljene: otroci, ženske, starejši, invalidi in osebe, ki zaradi posebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase. Dokument upošteva posebne potrebe žrtev in njihove osebne okoliščine. V poglavju Pomoč osebam z izkušnjo nasilja resolucija posebej in izrecno opredeljuje cilj: »Prilagoditev ali ustanovitev novih varnih hiš in kriznih centrov starejšim, gibalno oviranim, uporabnikom s težavami v duševnem zdravju in takim s posebnimi potrebami.« Posebna pozornost je bila torej usmerjena tudi na potrebe invalidov.

- **Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020** v poglavju o socialni razsežnosti poudarja prilagoditev študijskih pogojev študentom s posebnimi potrebami.

Strategija:

- **Strategija na področju spodbujanja telesne dejavnosti za krepitev zdravja od 2007 do 2012.** Med cilji strategije je navedeno tudi zagotavljanje enakih možnosti glede telesne dejavnosti za krepitev zdravja pri osebah s posebnimi potrebami oziroma vseh invalidih v skladu z ukrepi, zapisanimi v API.

Akcijska načrta:

- **Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini 2010–2011**, ki obravnava ozaveščanje širše javnosti in tveganih skupin (med katere spadajo tudi starejši invalidi) o oblikah nasilja in vrstah pomoči.
- **Akcijski načrt za izvajanje programa za otroke in mladino v Republiki Sloveniji 2009–2010**, ki namenja pozornost otrokom s posebnimi potrebami.

V letih 2007–2013 so bile sprejete te spremembe zakonodajnih in drugih strateških dokumentov:

- Spremembe **Zakona o dohodnini**, ki v 66. členu omogoča, da lahko davčni zavezanec uveljavlja znižanje davčne osnove za znesek izplačil v denarju in v naravi tudi za invalidske namene prek invalidskih organizacij.
- Dopolnitve **Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja**, s katerim so se v celoti prenesle v slovenski pravni red direktive Evropske unije s tega področja.
- Spremembe in dopolnitve **Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju**.
- Spremembe **Pravilnika o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavbah**, saj je Ustavno sodišče razveljavilo sporni 4. člen pravilnika, tako da morajo biti vsi objekti v javni rabi grajeni brez ovir in ne več samo tisti, ki so glede na zmogljivost ali velikost presegli določbe, navedene v 4. členu pravilnika.
- Spremembe **Pravilnika o minimalnih tehničnih zahtevah za graditev stanovanjskih stavb in stanovanj**, ki določa minimalne zahteve glede dvigal in parkirnih prostorov, tako da se zagotavlja gibanje gibalno oviranih.
- Spremembe **Pravilnika o potniških ladjah** v slovenski pravni red prenašajo Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje in tem predpisujejo varnostne zahteve za osebe z zmanjšano mobilnostjo, vključno s starejšimi osebami, invalidi, osebami s prizadetimi čutili in uporabniki invalidskih vozičkov, nosečnicami in osebami, ki spremljajo majhne otroke.
- Spremembe drugih zakonodajnih dokumentov v zvezi s prevozom.
- Spremembe **Pravilnika o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke s posebnimi potrebami**.

- Spremembe **Pravilnika o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter o kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami.**
- Spremembe in dopolnitve **Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja** zadevajo zagotavljanje medicinskih pripomočkov.
- Sprememba **Uredbe o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov od leta 2004 do leta 2010** je dodala podlago za financiranje dodatnih stroškov, povezanih z vključevanjem študentov s posebnimi potrebami. Tako so bili sofinancirani posebni razvojni projekti, ki naj ustvarijo možnosti za povečanje vključenosti študentov s posebnimi potrebami.
- Spremembe **Pravilnika o zaposlitvenih centrih.**
- Spremembe **Pravilnika o merilih in pogojih za uporabo sredstev fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji.** S tem pravilnikom so določena načela za financiranje, pogoji in merila, razmerja med sredstvi, ki se razporejajo na invalidske in humanitarne organizacije, druga razmerja in merila za uporabo sredstev fundacije za posamezne namene ter postopek razporeditve sredstev.

3. CILJI AKCIJSKEGA PROGRAMA

1. CILJ: ozaveščanje in informiranje

Opis cilja

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe.

Ukrepi:

- 1.1 opravljanje dejavnosti za ozaveščanje javnosti o invalidih, ki so usmerjene proti stereotipom, predsodkom in škodljivim praksam, tudi tistim, povezanim s spolom in starostjo, obenem pa ozaveščati o dobrih praksah na vseh področjih družbenega delovanja;
- 1.2 ozaveščanje strokovne javnosti s področij zaposlovanja, izobraževanja, javne uprave in druge strokovne javnosti, ki se ukvarja z invalidsko problematiko (rehabilitacijski in socialni delavci, delodajalci, arhitekti, učitelji, medicinsko osebje, osebni asistenti in drugi);
- 1.3 zagotavljanje več prostora, namenjenega invalidski tematiki, v medijih in prikazovanje invalidov kot dejavnih članov družbe;
- 1.4 izdajanje strokovnega in informativnega gradiva za ozaveščanje širše in strokovne javnosti;
- 1.5 ozaveščanje in obveščanje invalidov o pravicah, dolžnostih in možnostih na vseh področjih njihovega življenja.

Nosilci:

MK (direktorati in službe ter javne kulturne ustanove, kot izhaja iz preglednice 1), MZZ, URI – Soča, SOUS, ZIZRS, NSIOS, ZDUS, YHD, Zveza Sonček

2. CILJ: bivanje in vključevanje

Opis cilja

Invalidom je treba omogočiti samostojno izbiro načina življenja, kje, s kom in kako bodo živeli, ter pri tem zagotoviti tako ureditev bivalnega okolja, da bo dostopno vsem ter prilagojeno potrebam invalidov in njihovim družinam ne glede na to, ali se odločijo za samostojno bivanje v stanovanjskem objektu ali institucionalno bivanje. V ta namen je prestrukturiranje bivalnih površin velikokrat ključnega pomena.

Zagotoviti je treba tudi programe in izobraževanje o partnerstvu, spolnosti in družini za invalide, pa tudi tiste, ki z njimi sobivajo ali so z njimi v stiku.

Za samostojno življenje je nujno zagotoviti tudi storitve osebne pomoči in osebne asistence.

Invalidi ne smejo biti izpostavljeni samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju drugih v svojo zasebnost, družino, dom, korespondenco ali druge vrste komuniciranja.

Ukrepi:

- 2.1 zagotavljanje možnosti invalidom, da samostojno izbirajo obliko svojega bivanja ter kje in s kom bodo živeli;
- 2.2 zagotavljanje enakih možnosti invalidom za oblikovanje in načrtovanje družine in starševstva;
- 2.3 zagotavljanje osebne asistencije invalidom (sistemska oziroma zakonska ureditev tega področja);
- 2.4 zagotavljanje drugih programov in storitev, ki omogočajo samostojno in neodvisno življenje invalidom ne glede na bivalne okoliščine (oskrba na domu, prevoz, medicinska oskrba in drugo);
- 2.5 zagotavljanje brezplačnega prilagajanja bivalnih objektov in stanovanjskih površin funkcionalno oviranim osebam (povečana minimalna površina zaradi oviranega gibanja);
- 2.6 zagotavljanje varovanih in neprofitnih najemnih stanovanj invalidom (prednostna obravnava pri dodeljevanju stanovanj);
- 2.7 spodbujanje inovativnih programov, storitev in pristopov, ki bodo krepili moč uporabnikov (sistem zagovorništva).

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja), Direktorat za družino, Direktorat za socialne zadeve), MK (Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice), MZIP (Sektor za graditev in stanovanja), NSIOS, YHD, Zveza Sonček

3. CILJ: dostopnost

Opis cilja

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oziroma komunikacij in s tem omogoča invalidu vključitev v širše družbeno okolje oziroma v vse sfere človekovega življenja, kot so na primer izobraževanje, zaposlovanje, vključevanje v politično, športno in kulturno življenje ter dostopnost do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev. Dostopnost daje invalidu možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Vlada Republike Slovenije je leta 2005 sprejela Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide »Dostopna Slovenija«. Njeni cilji imajo pravno podlago v številnih zakonih o urejanju prostora, gradnji objektov, dostopnosti stanovanj, dostopnosti delovnega okolja in opreme, letalskem in cestnem prometu, elektronskih komunikacijah itd. V letu 2002 je bil sprejet tudi Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki gluhih in naglušnih zagotavlja pravico do uporabe slovenskega znakovnega jezika. S tem pa jim omogoča uresničevanje pravice do obveščeniosti, kar je vključuje dostopnost do informacij v njim prilagojenih tehnikah.

Ukrepi:

- 3.1 zagotavljanje mogoče dostopnosti do prevoza (v Republiki Sloveniji do krajev prometnega območja, na katerem je vzpostavljen javni potniški promet, vsak dan v tednu in do taksijev) – vstop, izstop, slušno in vidno obveščanje;
- 3.2 zagotavljanje dostopnosti do grajenega okolja ali do vseh objektov v javni rabi;

- 3.3 zagotavljanje dostopnosti do informacij in komunikacij (prilagoditev gradiva v zvezi z odločanjem na državni in lokalni ravni v lahko berljivo tehniko; uporaba slovenskega znakovnega jezika za gluhe ter zagotavljanje branja podnapisov in opisovanja dogajanja na zaslonu za slepe, vsaj pri dnevnoinformativnih, znanstvenih in drugih izobraževalnih televizijskih oddajah; spodbujanje e-dostopnosti in uporabe druge informacijsko-komunikacijske tehnologije; spodbujanje proizvajalcev, da svoje izdelke opremijo z Braillovo pisavo; ohranjanje relednih centrov za senzorno in komunikacijsko ovirane invalide, to je centrov, ki skrbijo za posredovanje informacij med gluhim/naglušnim in drugimi osebami);
- 3.4 zagotavljanje dostopnosti do turističnih programov za funkcionalno ovirane osebe, spodbujanje turističnih agencij k oblikovanju turističnih dejavnosti za invalide;
- 3.5 zagotavljanje varnostnih zahtev za osebe z zmanjšano mobilnostjo na potniških ladjah in hitrih potniških plovilih v skladu z Direktivo 2009/45/ES o varnostnih predpisih in standardih za potniške ladje.

Nosilci:

MK (direktorati in službe, kot izhaja iz preglednice 1, ter vse javne kulturne ustanove), MZIP (vsi sektorji), NSIOS

4. CILJ: vzgoja in izobraževanje

Opis cilja

V Republiki Sloveniji morajo biti v skladu s 56. členom ustave vsem državljanom zagotovljene enake pravice in možnosti izobraževanja in usposabljanja. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi, za vstop na trg delovne sile in za razvoj osebnih zmogljivosti. Zato morajo biti invalidom dane enake možnosti udeležbe v celotnem izobraževalnem sistemu v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah – od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja.

Invalidi se med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami: arhitektonskimi in informacijsko-tehničnimi, kot so težave z dostopnostjo do študijske literature za slepe in slabovidne, do tolmača za gluhe in indukcijske zanke za naglušne itn. Zato je nujno zagotavljanje ukrepov za odpravljanje tovrstnih ovir.

Izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji temelji na usmerjanju otrok s posebnimi potrebami¹ v zanje najprimernejše programe vzgoje in izobraževanja, s poudarkom na njihovem vključevanju v redne vzgojno-izobraževalne oblike. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami na konceptualni in sistemski ravni skupaj z drugimi področnimi zakoni ureja vzgojo in

¹ Skladno s 1. in 2. členom Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami vključuje tudi otroke, mladoletnike in mlajše polnoletne osebe s posebnimi potrebami ter izjemoma polnoletne osebe nad 21. letom do vključno 26. leta starosti, ki se neprekinjeno izobražujejo v prilagojenih programih poklicnega in strokovnega izobraževanja z enakovrednim izobrazbenim standardom ter v posebnem rehabilitacijskem programu, in polnoletne osebe nad 21. letom do vključno 26. leta starosti, ki so vključene v program izobraževanja in usposabljanja za odrasle, ki je del posebnega programa za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju (to so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci ali otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljajem na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja ali posebne programe vzgoje in izobraževanja).

izobraževanje otrok s posebnimi potrebami za celotno vertikalo od vrtcev, osnovne šole, splošnega srednjega, poklicnega in strokovnega izobraževanja (ki vključuje tudi višje strokovno izobraževanje). Tako na podlagi določila Zakona o osnovni šoli ureja možnost izobraževanja oseb z izrazitejšimi motnjami v duševnem razvoju do 26. leta. V ta namen je pripravljen novi Posebni program vzgoje in izobraževanja, ki omenjenemu prebivalstvu omogoča vključevanje v take izbirne vsebine, v katerih lahko razvijajo znanje, spretnosti in veščine za opravljanje nekaterih enostavnih praktičnih opravil.

API 2014–2021 skrbi za invalide glede na opredelitev otrok s posebnimi potrebami: otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci ter gibalno ovirani otroci.

Ukrepi:

- 4.1 zagotavljanje enakih možnosti pri vpisu v vse izobraževalne programe ter spodbujanje večjega vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.2 zagotavljanje mreže strokovnih institucij za podporo izobraževanju invalidov v specializiranih in rednih oblikah vzgoje, izobraževanja in usposabljanja;
- 4.3 zagotavljanje možnosti, da se osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vključujejo v vse ravni Posebnega programa vzgoje in izobraževanja (tudi na ravni usposabljanja za življenje in delo);
- 4.4 zagotavljanje praktičnega usposabljanja, pripravništva in prakse v okviru srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja pri delodajalcih s programskimi spodbudami;
- 4.5 razvijanje in podpiranje vseživljenjskega učenja odraslih invalidov, brezposelnih in zaposlenih;
- 4.6 zagotavljanje ustreznega števila strokovnjakov in razširjanje znanja v izobraževalne programe vzgojiteljev, učiteljev in svetovalnih delavcev;
- 4.7 zagotavljanje učbenikov in drugih učil v obliki, ki je primerna glede na vrsto invalidnosti, vključno z zagotavljanjem učbenikov za otroke v programu z nižjim izobrazbenim standardom;
- 4.8 zagotavljanje prostorskih in tehničnih možnosti za izvajanje programov vzgoje in izobraževanja ter prilagojenega prevoza;
- 4.9 zagotavljanje ustrezne opreme za individualno uporabo pri izobraževanju;
- 4.10 zagotavljanje pravice do dodatne komunikacijske opreme, ki je nujno potrebna zaradi funkcionalne oviranosti;
- 4.11 zagotavljanje fizične pomoči vsem učencem, ki tako pomoč potrebujejo;
- 4.12 zagotavljanje podpore pri visokoškolskem izobraževanju z osebno pomočjo, spremljanjem in svetovanjem za študente invalide, zagotavljanjem primernih nastanitvenih zmogljivosti za bivanje zanje in sistemom štipendiranja, ki jih bo spodbujal k doseganju višje izobrazbe;
- 4.13 spodbujanje učenja znakovnega jezika in dvojezičnega izobraževanja gluhih.

Nosilci:

MK (direktorati in službe ter javne kulturne ustanove, kot izhaja iz preglednice 1), MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za socialne zadeve, Direktorat za trg dela in zaposlovanje), MIZŠ (direktorati in službe, Zavod RS za šolstvo, visokošolske inštitucije), SOUS (javni zavodi in koncesionarji), NSIOS

5. CILJ: delo in zaposlovanje

Opis cilja

Tako kakor izobrazba sta tudi delo in zaposlitev za invalide ključnega socialno-ekonomskega pomena pri samostojnem življenju. Zaradi nižje izobrazbe imajo običajno manjše izhodiščne možnosti pri zagotavljanju zaposlitve, službo hitreje izgubijo in težko napredujejo. Omejitve pri delu zaradi zmanjšane ali omejene delovne zmožnosti dodatno postavljajo invalida v slabši položaj pri vključevanju na trg delovne sile. Zaradi omejitev potrebuje ustrezne prilagoditve delovnega mesta in delovnega okolja. Zato je treba zagotavljati ukrepe, ki bodo invalidom omogočali večjo zaposljivost z različnimi programi in usposabljanjem. Delodajalce je treba seznaniti z možnostjo prilagoditve delovnega okolja in delovnega mesta, invalide pa spodbujati k dejavnemu iskanju zaposlitve.

Upoštevati je treba Evropsko direktivo 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti. Cilji te direktive so povečati zaposljivost invalidov glede na število delovno aktivnega prebivalstva, omogočiti, da pridobijo poklic glede na svoje zmožnosti in sposobnosti, zagotoviti delovno-življenjske razmere, ki bodo vplivale na zmanjšanje možnosti za nastanek invalidnosti, in delovno okolje, ki bo prilagojeno zmožnostim invalida za opravljanje njegovega dela.

Zaradi zagotavljanja prehoda mladih invalidov na trg dela je priprave za vstop na ta trg treba začeti že med šolanjem in jim ponuditi podporo pri prehodu vse dotlej, dokler se ne stabilizirajo na delovnem mestu. Sprejemanje ukrepov za učinkovit razvoj možnosti in priložnosti zaposlovanja mladih invalidov spodbuja tudi Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020 in Svetovni akcijski program za mladino.

Ukrepi:

- 5.1 poenotenje strokovnih meril in postopkov pri ugotavljanju posebnih potreb ali potrebne pomoči in podpore ter pri ocenjevanju invalidnosti, ki jih uporabljajo v inštitucijah Republike Slovenije (ZPIZ, ZZZS, ZRSZ, Zavod za šolstvo);
- 5.2 zagotoviti sistem podpore delodajalcem, ki zaposlujejo invalide (spodbujanje pridržanih javnih naročil, kombiniranje zaposlitveno-izobraževalnih programov in začasnega zaposlovanja glede na netržne zaposlitvene možnosti in druge možnosti subvencioniranega zaposlovanja; vzpostavljanje programov izobraževanja, ozaveščanja in obveščanja za delodajalce; omogočanje brezplačnih storitev strokovnega svetovanja delodajalcem in invalidom pri usposabljanju in zaposlovanju invalidov, spodbujanje prilagoditev delovnih mest in podpornega zaposlovanja ter zagotavljanje podpornih storitev za invalide z odločbo o podporni zaposlitvi);
- 5.3 izboljšanje zaposljivosti zaposlenih invalidov; zagotavljanje podpore pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida ter zagotavljanju ustreznih tehničnih pripomočkov in prilagoditev delovnih mest za vse invalide; spodbujanje usposabljanja in zaposlovanja invalidov v organih državne uprave, priprava programa za spodbujanje delodajalcev za ohranjanje delovnih mest in novo zaposlovanje invalidov, ki izgubijo delo v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi;
- 5.4 zagotavljanje čimprejšnje vključitve vseh brezposelnih invalidov v eno od aktivnih oblik obravnave (vseživljenjska karierna usmeritev, programi aktivne politike zaposlovanja, storitve zaposlitvene rehabilitacije, zagotavljanje podpore mladim invalidom pri prehodu iz izobraževanja v zaposlitev, stimulatívni denarni prejemki za vse vključene invalide ne glede na status);

- 5.5 zagotavljanje mreže strokovne podpore za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije (izboljšanje razmerja med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev v območnih službah zavoda za zaposlovanje; zagotovitev mreže izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije, zmanjšanje čakalnih vrst za vključitev v storitve; spodbujanje razvoja mreže delodajalcev za izvajanje usposabljanja, dodatno izobraževanje in usposabljanje vseh strokovnih delavcev, vključevanje invalidskih/nevladnih organizacij v sistem podpornih storitev v okviru podpornega zaposlovanja);
- 5.6 vzpostavljanje sistema, ki bo omogočal prehod invalida iz statusa uživalca socialnih pravic v status iskalca zaposlitve ali zaposlene osebe in nazaj (omogočiti invalidom mirovanje pridobljenih pravic po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb).

Nosilci:

MK (direktorati in službe ter javne kulturne ustanove, kot izhaja iz preglednice 1), MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za socialne zadeve, Direktorat za trg dela in zaposlovanje, Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad RS), MNZ, ZPIZ, ZRSZ, URI – Soča, SOUS, ZIZRS, NSIOS

6. CILJ: finančno-socialna varnost

Opis cilja

Invalidi so izpostavljeni večjemu tveganju revščine kakor drugi ljudje, še posebno se to izraža v zadnjih letih globalne finančno-gospodarske in javnodolžniške krize na evrskem območju. Zato je treba sprejemati ustrezne ukrepe za socialno varnost, da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven invalidov. Pri tem je treba upoštevati, da se invalidi in njihove družine ali bližnji pogosto srečujejo z višjimi stroški, ki nastanejo zaradi invalidnosti, kakor drugi ljudje.

Državne podpore, tj. storitve in denarne prejemke za invalide, bi bilo torej treba ustrezno poenotiti ali uskladiti z vrsto in stopnjo invalidnosti. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Zagotavljajo naj tudi razvoj in financiranje poklicnega usposabljanja in zaposlovanja.

Ukrepi:

- 6.1 poenotenje sistema državnih podpor in olajšav, namenjenih storitvam in denarnim prejemkom za pokrivanje dodatnih stroškov zaradi invalidnosti. Sistem naj temelji predvsem na potrebah invalidov;
- 6.2 zagotavljanje dohodka in socialne varnosti tudi osebam, ki skrbijo za invalide;
- 6.3 zagotavljanje primerne minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v ustanovi in nimajo lastnih dohodkov;
- 6.4 omogočanje daljšega porodniškega dopusta in daljšega dopusta za nego otrok invalidnim materam ali očetom;
- 6.5 zagotavljanje posebno ranljivim skupinam invalidov, npr. invalidnim ženskam, starejšim in težjim invalidom, dostop do mehanizmov za večanje socialne varnosti in zmanjšanje tveganja revščine;
- 6.6 vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide.

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za družino, Direktorat za socialne zadeve), MF, NSIOS

7. CILJ: zdravje in zdravstveno varstvo**Opis cilja**

Dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in zagotavljanje zdravja morata biti ena od neodtujljivih človekovih pravic. Zdravstveno varstvo je tako kakor socialno varstvo kazalec stanja ali statusa razvoja družbe. Zdravje in zdravstveno varstvo sta temeljni človekovi pravici. Zato je treba s pravimi ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti posameznika. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Tudi invalidi lahko s primernimi programi vzdržujejo in ustrezno obnovijo svoje zdravstveno stanje.

Invalidom se tako kakor neinvalidom z Zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju zagotavljata skrb za zdravje in zdravstveno varstvo.

Ukrepi:

- 7.1 zagotavljanje celostne in usklajene zdravstveno-socialne politike (med drugim uveljavljanje klasifikacije Svetovne zdravstvene organizacije »International Classification of Functioning, Disability and Health«);
- 7.2 spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnost zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov;
- 7.3 zagotavljanje čim boljše dostopnosti do zdravstvenih programov in storitev ne glede na spol, obliko in stopnjo invalidnosti (npr. ZZZS financira obnovitveno rehabilitacijo);
- 7.4 spodbujanje dejavne vloge invalidov za reševanje njihovih zdravstvenih težav, podpiranje programov ozaveščanja o zdravem življenju;
- 7.5 izboljšanje systemske ureditve glede medicinskih pripomočkov, podporne tehnologije za invalide in ljudi, ki delajo z invalidi;
- 7.6 zagotavljanje zgodnjega odkrivanja in celovite zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin s posebnim poudarkom na mobilnih oblikah pomoči, ki omogočajo, da otrok ostane v družini;
- 7.7 zagotavljanje celostne rehabilitacije odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluho-slepih oseb;
- 7.8 izboljšanje znanja ali vedenja osebja v zdravstvenih ustanovah o posameznih vrstah invalidnosti, da bodo invalidi ustrezno obravnavani glede na svojo invalidnost in potrebe;
- 7.9 sistematično zbiranje podatkov o zdravstvenem stanju in potrebah invalidov in otrok s posebnimi potrebami ter obstoječih mrežnih povezavah v skupnosti, pa tudi iskanje načinov prilagajanja zdravstvenih zmogljivosti dejanskim potrebam invalidov;
- 7.10 izboljšanje zagotavljanja zdravstvenih storitev za invalide, vključene v socialnovarstvene zavode in zavode za usposabljanje;
- 7.11 vzpostavitev enotnega multidisciplinarnega organa, ki bi združeval postopke ocenjevanja invalidnosti, začasne odsotnosti z dela, zaposljivosti, dolgotrajne oskrbe, poklicne rehabilitacije, prilagoditve delovnega mesta, medicinskih pripomočkov, pomoči in postrežbe drugega pri opravljanju osnovnih življenjskih potreb, zdravstvene rehabilitacije ...

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za socialne zadeve), MZ, ZPIZ, ZZZS, SOUS (javni zavodi in koncesionarji), NSIOS

8. CILJ: kulturno udejstvovanje**Opis cilja**

Kultura je nedvoumno ena najpomembnejših značilnosti človeka, je njegov svet, v njej se človek razvija in z njo se tudi razlikuje od drugih bitij. Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba z ustrezno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja.

Dosedanji projekti so temeljili na Zakonu o varstvu kulturne dediščine, Zakonu o knjižničarstvu, Zakonu o uresničevanju javnega interesa v kulturi in Zakonu o medijih. S sofinanciranjem projektov in razvojem tehnične infrastrukture država prispeva k večji komunikacijski dostopnosti in večji raznovrstnosti programov, namenjenih invalidom.

Ukrepi:

- 8.1 ozaveščanje celotnega prebivalstva o kulturnih prispevkih invalidov;
- 8.2 razširjanje možnosti sofinanciranja projektov, namenjenih invalidom, iz proračunskih sredstev;
- 8.3 spodbujanje splošnih knjižnic k zagotavljanju knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju;
- 8.4 spodbujanje nastajanja društev in podobnih združenj na kulturnem področju ter spodbujanje združevanja invalidnih umetnikov;
- 8.5 sistemsko zagotavljanje financiranja in izdajanja prilagojenih časopisov (za slepe in slabovidne ter za osebe z motnjo v duševnem razvoju);
- 8.6 priprava zakonodaje, ki bo v skladu z mednarodnim pravom zagotovila, da zakoni o zaščiti intelektualne lastnine niso nerazumna ali diskriminacijska ovira za to, da kulturno gradivo ne bi bilo dostopno invalidom;
- 8.7 zagotavljanje knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju, v splošnih knjižnicah;
- 8.8 uvrstitev knjižnice za slepe in slabovidne v državno shemo knjižnic, tako pa zagotovitev, da država sistemsko financira njeno delovanje;
- 8.9 spodbujanje sodelovanja med invalidskimi organizacijami, kulturno-umetniškimi skupinami in umetniki invalidi posamezniki pri kulturni in umetniški ustvarjalnosti na lokalni, državni, meddržavni, evropski in mednarodni ravni;
- 8.10 povečanje števila digitaliziranih in spletno dostopnih vsebin, prilagojenih potrebam pripadnikov različnih skupin invalidov.

Nosilci:

MK (notranje organizacijske enote MK, vse javne kulturne ustanove), NSIOS, YHD, Zveza Sonček

9. CILJ: šport in prostočasne dejavnosti

Opis cilja

Osnovni namen športnih in prostočasnih dejavnosti je: kar najbolj dvigniti psihosomatski status, preventiva, ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja, učinkovit počitek in okrevanje, vsebinsko in kulturno bogato izkoriščanje prostega časa. Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni.

Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Zato jim je treba omogočiti tudi dostop do krajev, v katerih potekajo športne in prostočasne dejavnosti. Šport in prosti čas morata postati sestavni del rehabilitacije invalida, ne glede na vrsto in stopnjo njegove invalidnosti, starost ali raven telesne zmogljivosti, saj je rekreacijo treba prilagajati njegovim posebnim potrebam.

Ukrepi:

- 9.1 uvajanje védenja o posebnostih športa invalidov v izobraževalne programe strokovnih športnih strokovnjakov, tako pa zagotoviti kakovostno športno vzgojo za invalide;
- 9.2 dostopnost športnih objektov invalidom, ki se ukvarjajo s športom, in invalidom, ki športne prireditve obiskujejo kot gledalci (vhod, sanitarije, oznake, informacije in komunikacije);
- 9.3 spodbujanje rekreativnih dejavnosti v invalidskih organizacijah in drugih društvih, primernih vrsti ali stopnji invalidnosti in starosti invalida;
- 9.4 učenje športnih elementov naj postane sestavni del izobraževanja in rehabilitacije vseh invalidov;
- 9.5 spodbujanje izvajanja panožnih športnih tekmovanj za vse invalide na ravni države (v šolskem sistemu);
- 9.6 statusno/pravno izenačevanje športnikov in športnikov invalidov (kategorizacija, bonitete ...).

Nosilci:

MIZŠ, NSIOS, Zveza Sonček, Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS-ZŠZ)

10. CILJ: versko in duhovno življenje

Opis cilja

Verska svoboda posameznika je kot svoboda vesti urejena v 41. členu Ustave Republike Slovenije ter zagotavlja pravico vsakega posameznika do svobodnega izpovedovanja vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju. Invalidi pa se navkljub svobodi izražanja, ki je ustavno opredeljena, zaradi številnih ovir s težavo udeležujejo verskega in duhovnega življenja ter vključujejo vanj.

Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočali enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju. Pri tem je treba zagotavljati, da se lahko vključujejo v verske in duhovne skupnosti v svojih lokalnih skupnostih ali širšem okolju.

Ukrep:

- 10.1 omogočanje trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebno tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem ali drugem okolju ali institucijah, z obiski verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri.

Nosilci:

MK (Urad za verske skupnosti)

11. CILJ: samoorganiziranje invalidov**Opis cilja**

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in drugih oblikah. V invalidske organizacije se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese. Cilji delovanja invalidskih organizacij za doseganje kakovosti življenja invalidov so:

- uveljavljanje človekovih pravic invalidov,
- opozarjanje na načelo nediskriminacije invalidov,
- spodbujanje vključenosti invalidov v družbeno življenje,
- prispevanje k ozaveščanju javnosti,
- sodelovanje pri preprečevanju in odpravljanju ovir itd.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam, v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah, zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniške vloge na državni, regionalni in lokalni ravni. Zakon opredeljuje tudi vlogo nacionalnega sveta invalidskih organizacij.

S sistemskimi zakonskimi in podzakonskimi ukrepi je treba za delovanje invalidskih organizacij zagotavljati trajna, zadostna in neodvisna sredstva za izvajanje posebnih socialnih programov in njihove razvojne naložbe.

Ukrepi:

- 11.1 razvijanje vloge invalidskih organizacij s trajnim, stabilnim, zadostnim in neodvisnim financiranjem iz Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij ter drugih virov;
- 11.2 ureditev pravnega statusa in zagotavljanje sofinanciranja delovanja nacionalnega sveta invalidskih organizacij po zgledu financiranja Evropskega invalidskega foruma;
- 11.3 izpopolnjevanje meril in pogojev za dodelitev statusa reprezentativnosti invalidskih organizacij ter občasno preverjanje izpolnjevanja teh pogojev;
- 11.4 izpopolnjevanje meril in pogojev za programsko financiranje IO.

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja), NSIOS, YHD, Zveza Sonček

12. CILJ: nasilje in diskriminacija

Opis cilja

Poleg fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja in zanemarjanja ali zlorabe, čemur so invalidi večkrat izpostavljeni, se kot nasilje šteje tudi vsako diskriminacijsko razlikovanje zaradi invalidnosti ter izključevanje ali omejevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na vseh področjih življenja. Invalidi so ravno zaradi svojih posebnih ovir, ki so posledica gibalnih, senzornih ali komunikacijskih okvar in motenj v duševnem razvoju, zelo ranljiva skupina, ki je bolj kakor druge izpostavljena vsem oblikam nasilja in diskriminacije. Nasilje se lahko dogaja v družini in v institucijah.

Pomoč države, lokalnih skupnosti in socialnih mrež nevladnega sektorja je zato nujno potrebna. Varstvo osebne nedotakljivosti mora biti invalidom zagotovljeno tudi pri prisilni hospitalizaciji in neprostovoljnem zdravljenju. Posebno pozornost pri uresničevanju tega cilja je treba usmeriti na ženske, starejše in otroke, saj so ti še posebno izpostavljeni nasilju in diskriminaciji v družbi.

Ukrepi:

- 12.1 ozaveščanje invalidov o njihovih pravicah in možnostih ukrepanja ob morebitnih zlorabah in nasilju, tudi z zagotavljanjem priročnikov o odkrivanju in preprečevanju nasilja nad invalidi v invalidom prilagojeni obliki;
- 12.2 opozarjanje javnosti na nasilje in zlorabe (posebno na nasilje nad invalidnimi otroki, invalidnimi ženskami in starimi invalidi);
- 12.3 ozaveščanje in preprečevanje šikaniranja na delovnem mestu zaradi invalidnosti;
- 12.4 zagotavljanje izobraževanja za strokovne delavce o prepoznavanju zlorab, preprečevanju nasilja in ukrepanju;
- 12.5 zagotavljanje programov in storitev za pomoč invalidom in njihovo samopomoč glede odkrivanja, razreševanja in preprečevanja nasilja nad njimi;
- 12.6 zagotavljanje prepovedi zdravstvenih ali znanstvenih poskusov na invalidih brez njihove prostovoljne in zavestne privolitve;
- 12.7 zbiranje statističnih podatkov o nasilju in diskriminaciji nad invalidi.

Nosilci:

MK (Inšpektorat za kulturo in medije), MDDSZ (Direktorat za družino, Direktorat za delovna razmerja in pravice iz dela, Služba za enake možnosti in evropsko koordinacijo), MNZ (Policija), NSIOS, YHD, Zveza Sonček

13. CILJ: staranje z invalidnostjo

Opis cilja

Nekateri z invalidnostjo živijo vse svoje življenje, druge prizadene šele proti koncu življenja, oboji pa imajo skupno starost in invalidnost ter mnogokrat neenakopravne življenjske, delovne in druge pogoje. Staranje prebivalstva se tudi v Republiki Sloveniji občutno povečuje in zato, tako kot v drugih državah Evrope, zaseda pomembno mesto v državni politiki pri zagotavljanju ustreznih možnosti za starajoče se prebivalstvo.

Zato je treba sprejemati ustrezne in učinkovite ukrepe, s katerimi bi država omogočila starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Organizirati, krepiti in širiti moramo storitve v zvezi z zdravjem,

zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb.

S tem pa je povezano zagotavljanje in uresničevanje ukrepov, ki bodo vzpostavili ustrezno institucionalno varstvo ali pomoč na domu, spodbujali samopomoč in podporo družine ter ne nazadnje zagotovili usposabljanje strokovnim delavcem. Pri tem pa morajo usklajeno delovati država, stroka in nevladne organizacije.

Ukrepi:

- 13.1 ozaveščanje o staranju ter spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših, predvsem z bojem proti stereotipom in predsodkom;
- 13.2 vključevanje izobraževalnih vsebin o potrebah starejših in invalidov v programe, ki izobražujejo za poklice v zdravstvu in socialnem varstvu, ter ponuditi dodatno izobraževanje za strokovno osebje v domovih za starejše, rehabilitacijskih centrih in drugih zavodih;
- 13.3 gradnja primernih bivalnih prostorov za starejše in starajoče se invalide, ki so lokacijsko bližje urbanemu okolju;
- 13.4 zagotavljanje starejšim invalidom, ki živijo v ustanovah, spoštovanje njihove zasebnosti in sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi;
- 13.5 zagotavljanje socialne varnosti za starejše in starajoče se invalide, tudi programov za zmanjševanje tveganja revščine ter financiranje in vzpostavitev služb, katerih namen je skrb za osebe v njihovem običajnem okolju;
- 13.6 ureditev strokovne pomoči na centrih za socialno delo (poseben koordinator) za starejše in starajoče se invalide ter vzpostavitev instituta spremljevalca in zagovornika na lokalni ravni, ki bi bil v pomoč pri urejanju različnih zadev ter pri preprečevanju nasilja in zlorab, pa tudi pri ukrepanju ob njunem morebitnem pojavu;
- 13.7 zagotavljanje zdravstvenih storitev, ki jih starejši (invalidi) zaradi starostnih težav in invalidnosti najpogosteje potrebujejo;
- 13.8 spodbujanje medgeneracijskih oblik sodelovanja, prostovoljstva in javnih del za pomoč starejšim in starajočim se invalidom;
- 13.9 spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide, na mednarodni, državni, regionalni in lokalni ravni;
- 13.10 zagotavljanje pravnega varstva starejšim, ki postanejo invalidi.

Nosilci:

MDDSZ (Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja, Direktorat za socialne zadeve), MZZ, SOUS, NSIOS, ZDUS

4. SPREMLJANJE IZVAJANJA API 2014–2021

Za uresničevanje ciljev in ukrepov, zapisanih v Akcijskem programu za invalide 2014–2021, so odgovorni nosilci (preglednica 1), zapisani v tem programu.

Za spremljanje in nadziranje uresničevanja ciljev in ukrepov, zapisanih v Akcijskem programu za invalide 2014–2021, je odgovorna Komisija za spremljanje API, ki jo imenuje Vlada RS. Naloga komisije je, da vsako leto predloži Vladi RS poročilo o izvajanju akcijskega programa za preteklo leto. Inštitut RS za socialno varstvo sestavi predlog poročila na podlagi poročil, ki mu jih pošljejo člani Komisije za spremljanje API – člani komisije pri dajanju informacij upoštevajo navodila za poročanje, ki so zapisana v nadaljevanju. Na podlagi tega predloga poročila

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pripravi poročilo, ki ga predloži vladi.

Navodila članom Komisije za spremljanje API o načinu poročanja o izvedenih dejavnostih

V nadaljevanju predstavljamo preglednico, v kateri je navedena hierarhija poročanja o izvajanju API 2014–2021. Poročevalci (člani komisije) morajo od nosilcev (svojih proračunskih uporabnikov in drugih podizvajalcev) pridobiti podatke o opravljenih dejavnostih pri navedenih ukrepih za preteklo leto.

Preglednica 1: Odnosi med poročevalci, nosilci in cilji

POROČEVALCI (so obenem tudi nosilci)	NOSILCI (proračunski uporabniki in drugi podizvajalci ministrstev in drugih organizacij, ki so opredeljene kot poročevalci)	CILJI in UKREPI , za katere je odgovoren posamezen nosilec
MINISTRSTVA		
Ministrstvo za kulturo	Direktorati in službe	
	Direktorat za medije	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 5, 7
	Direktorat za ustvarjalnost (vključuje <i>Sektor za umetnost</i> in <i>Sektor za statusne zadeve</i>)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 7, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
	Direktorat za kulturno dediščino (vključuje <i>Sektor za muzeje, arhive in knjižnice</i> , <i>Sektor za nepremično kulturno dediščino</i> in <i>Informacijsko-dokumentacijski center za kulturno dediščino</i>)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8
	Informacijsko-dokumentacijski center za kulturno dediščino	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 7, 8
	Arhiv Republike Slovenije (organ v sestavi MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2
	Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 2, ukrep 7 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3 Cilj 5, ukrep 1

		Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 8
	Služba za evropske zadeve in mednarodno sodelovanje	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2
	Služba za slovenski jezik	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 8, ukrep 1, 2
	Služba za kadrovske in splošne zadeve	Cilj 4, ukrep 3 Cilj 5, ukrep 1
	Služba za investicije in ravnanje s stvarnim premoženjem	Cilj 3, ukrep 2 Cilj 8, ukrep 2
	Služba za informatiko in upravno poslovanje	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3
	Pravna služba MK	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 8, ukrep 6
	Služba za proračun in finance	Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 2
	Inšpektorat RS za kulturo in medije (organ v sestavi MK)	Cilj 1, ukrep 1, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 6 Cilj 12, ukrep 1, 2
	Urad RS za verske skupnosti	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 10, ukrep 1
Javne kulturne ustanove		
	Slovenske splošne knjižnice (skupno 58 knjižnic, organiziranih v 10 območij – poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 7, 8
	Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 7, 8
	Arhivi (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 9 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1
	Muzeji (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice na MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
	Galerije (poroča Sektor za umetnost)	Cilj 3, ukrep 2, 3

	na MK)	Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
	Gledališča (poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
	Javne glasbene ustanove (Slovenska filharmonija, SNG Opera in balet Ljubljana ipd. – poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
	Javne ustanove za filmsko umetnost (Slovenski filmski center (SFC), Viba film, Slovenski filmski muzej – poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2
	Cankarjev dom v Ljubljani (poroča Sektor za umetnost na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 9, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
	Javni sklad RS za kulturne dejavnosti – JSKD (poroča Direktorat za medije na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 6, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 4
	Javna agencija RS za knjigo (poroča Sektor za muzeje, arhive in knjižnice)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 4, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 4, 6, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 7
	Radiotelevizija Slovenija (poroča Direktorat za medije na MK)	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 5 Cilj 3, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 3, 4, 12 Cilj 5, ukrep 1 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4
	Kulturni spomeniki v RS (poroča Sektor za nepremično kulturno dediščino na MK)	Cilj 3, ukrep 2, 3 Cilj 8, ukrep 1, 2
Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Direktorat za invalide, vojne veterane in žrtve vojnega nasilja	Cilj 2, ukrep 3 Cilj 4, ukrep 10, 12 Cilj 5, ukrep 1, 3 Cilj 6, ukrep 1, 6 Cilj 11, ukrep 1, 2, 3 Cilj 13, ukrep 9
	Direktorat za družino	Cilj 2, ukrep 2 Cilj 6, ukrep 1, 2, 3, 4, 6 Cilj 12, ukrep 2

	Direktorat za socialne zadeve	Cilj 2, ukrep 1, 4, 7 Cilj 4, ukrep 2 Cilj 5, ukrep 4 Cilj 6, ukrep 1, 2, 3, 5, 6 Cilj 7, ukrep 1 Cilj 13, ukrep 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10
	Direktorat za trg dela in zaposlovanje	Cilj 4, ukrep 4 Cilj 5, ukrep 1, 2
	Direktorat za delovna razmerja in pravice iz dela	Cilj 12, ukrep 3
	Služba za enake možnosti in evropsko koordinacijo	Cilj 12, ukrep 2
	Javni jamstveni, preživninski in invalidski sklad RS	Cilj 5, ukrep 1
Ministrstvo za infrastrukturo in prostor	Direktorat za promet	
	Sektor za javni potniški promet in žičnice	Cilj 3, ukrep 1
	Direktorat za infrastrukturo	
	Sektor za ceste	Cilj 3, ukrep 2
	Sektor za železnice	
	Sektor za letalstvo	
	Sektor za pomorstvo	
	Pomorska inšpekcija Uprave Republike Slovenije za pomorstvo	Cilj 3, ukrep 5
	Direktorat za prostor	
	Sektor za urejanje prostora na državni ravni	Cilj 3, ukrep 2
	Sektor za urejanje prostora na lokalni ravni	Cilj 3, ukrep 2
Sektor za graditev in stanovanja	Cilj 3, ukrep 2 Cilj 2, ukrep 5, 6	
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport	Direktorati in službe MIZŠ	Cilj 4, ukrep 1, 7, 10 Cilj 9, ukrep 1, 4, 5, 6
	Zavod RS za šolstvo (ZRSS)	Cilj 4, ukrep 2, 5, 6
	Visokošolske institucije (VI)	Cilj 4, ukrep 1, 11
	Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (OKS-ZŠZ)	Cilj 9, ukrep 6
Ministrstvo za zunanje zadeve	Sektor za človekove pravice	Cilj 1, ukrep 2 Cilj 13, ukrep 1
		Cilj 5, ukrep 1
Ministrstvo za notranje zadeve		Cilj 5, ukrep 1
	Policija	Cilj 12, ukrep 7
Ministrstvo za zdravje		Cilj 7, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

Ministrstvo za finance		Cilj 6, ukrep 1
VLADNE SLUŽBE		
Statistični urad RS (SURS)	SURS	SURS sicer sam ne sodeluje neposredno pri uresničevanju posameznih ciljev oz. ukrepov, določenih v akcijskem programu za invalide, pač pa različnim nosilcem teh nalog omogoča, da imajo na voljo potrebne informacije in podatke pri vrednotenju narejenega za uresničevanje zastavljenih ciljev v programu.
STROKOVNE INSTITUCIJE		
Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije	Cilj 5, ukrep 1, 3, 5 Cilj 7, ukrep 10
Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije	Cilj 7, ukrep 3, 5, 7
Inštitut RS za socialno varstvo	Inštitut RS za socialno varstvo	IRSSV poroča pri tistih ciljih, na področju katerih je v preteklem letu opravil naloge.
Zavod RS za zaposlovanje	Zavod RS za zaposlovanje	Cilj 5, ukrep 1, 2, 3, 4
Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča	Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – Soča	Cilj 1, ukrep 2, 4 Cilj 5, ukrep 1, 3, 6
Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami	Javni zavodi in koncesionarji	Cilj 1, ukrep 2, 4 Cilj 4, ukrep 5 Cilj 7, ukrep 2 Cilj 13, ukrep 2
Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v RS	Izvajalci zaposlitvene rehabilitacije	Cilj 1, ukrep 2 Cilj 5, ukrep 1, 3, 5, 6
INVALIDSKE IN DRUGE ORGANIZACIJE		
Nacionalni svet invalidskih	NSIOS in članice	Cilj 1, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 2, ukrep 2, 7

organizacij Slovenije		Cilj 3, ukrep, 3 Cilj 4, ukrep 1, 2, 9, 10, 11, 12 Cilj 5, ukrep 1, 2, 3 Cilj 6, ukrep 6 Cilj 7, ukrep 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Cilj 8, ukrep 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 Cilj 9, ukrep 1, 2, 3, 6 Cilj 11, ukrep 1, 2, 3 Cilj 12, ukrep 1, 2, 3, 4, 5 Cilj 13, ukrep 8
Zveza društev upokojencev Slovenije		Cilj 1, ukrep 1, 4, 5 Cilj 13, ukrep 1, 5, 7, 8, 9, 10
Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije – Sonček		Lahko poročajo o vseh ciljeh in ukrepih z vidika nevladnih organizacij.
YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa		Lahko poročajo o vseh ciljeh in ukrepih z vidika nevladnih organizacij.

Poročevalci naj pri zbiranju podatkov in poročanju o uresničevanju API upoštevajo ta navodila:

Vsako leto za preteklo leto zapišejo vse dejavnosti, opravljene v tem (preteklem) letu znotraj predvidenih kategorij. Pri vsakem izmed ciljev zapisujejo podatke takole:

1. *sprejeta zakonodaja* – navedite v preteklem letu sprejete zakone, pravilnike in druge podzakonske akte ali njihove spremembe; ukrepe, sklepe, državne programe in druge strateške dokumente ipd. ter na kratko opredelite vsebino, ki jo prinaša sprejeta zakonodaja glede invalidske problematike;
2. *zakonodaja v pripravi* – navedite zgoraj omenjene vrste dokumentov, ki so se pripravljali v preteklem letu, in na kratko opredelite vsebino, ki jo prinaša predlagana zakonodaja glede invalidske problematike;
3. *programi* – navedite dlje časa trajajoče dejavnosti in projekte, ki so se izvajali v preteklem letu, kakršni so:
 - javni razpisi, pozivi in naročila, ki se nanašajo na invalidsko problematiko,
 - izvajanje programov, katerih uporabniki so invalidi in njihovi bližnji,
 - projekti ozaveščanja o invalidski problematiki,
 - projekti usposabljanja oseb, ki delajo z invalidi,
 - programi zmanjševanja komunikacijskih in grajenih ovir za invalide – programi boljše dostopnosti,
 - uvedba novih oblik pomoči in storitev za invalide ter uvedba ali prilagoditev splošnih storitev invalidom ipd.,

ter na kratko opredelite vsebino teh dejavnosti in projektov;

4. *raziskovalna dejavnost* – navedite raziskave, študije, preizkusne programe ali raziskovalne projekte ipd., ki ste jih izvedli/izvajali v preteklem letu, in na kratko opredelite njihovo vsebino;
5. *dogodki* – navedite enkratne dogodke, ki ste jih izvedli v preteklem letu, npr. konference, kongrese, srečanja, razstave, seminarje, delavnice, publikacije ali druge dogodke, in na kratko opredelite njihovo vsebino;
6. *količinski podatki* – navedite količinske podatke, kakršni so število uporabnikov storitev in programov, delež prilagoditev, finančna sredstva, porabljena za neko dejavnost, ipd.;
7. *težave, opozorila, komentarji, predlogi* – osredotočite se na morebitne težave in opozorila pri uresničevanju ukrepov ter komentarje in predloge za naprej.

Pri vsaki navedeni dejavnosti zapišejo, pri katerem ukrepu se je opravljala.

5. PRIPOROČILA

- Nadaljevanje izvajanja dobrih praks (npr. Občina po meri invalidov (dostopnost), počastitev svetovnega dneva invalidov (ozaveščanje) idr.).
- Priprava informacijskega sistema za povečanje analitične sposobnosti invalidskega varstva: zbiranje ustreznih informacij, vključno s statističnimi in raziskovalnimi podatki, za pripravo celovite analize invalidskega varstva, ki bo omogočila oblikovanje in izvajanje politik in ukrepov iz tega akcijskega programa, v skladu z evropsko statistično razporeditvijo. Postopek zbiranja in hranjenja podatkov mora biti skladen z zakonodajo o varstvu osebnih podatkov, da se zagotovijo zaupnost, tajnost in spoštovanje zasebnosti invalidov. Zbrani statistični podatki se morajo uporabljati kot pomoč pri ugotavljanju, kako se uresničujejo cilji, zapisani v akcijskem programu.
- Uveljavljanje Evropske kartice: namen evropske kartice z delovnim imenom InleEUlive je omogočiti enake ugodnosti domačim in tujim invalidom v posameznih državah. Ugodnosti so lahko brezplačna ali cenejša ponudba storitev (npr. vstopi v kulturne ustanove, cenejši ali brezplačni prevozi, ogledi predstav, možnost pridobitve asistenc ...).
- Institucije naj obravnavajo API 2014–2021 v svojem vrhovnem organu (npr. upravnem odboru) in ga vključijo v poslovni načrt za naslednje leto.